

Biedrības APVIENĪBA HIV.LV Foundation Open Society Institute finansētā projekta "C hepatīts: vilcināšanās ir bīstama" ("Hepatitis C: hesitation is dangerous") brīvprātīgās testēšanas un konsultēšanas uz C hepatītu KSD (sievietes, kuras sniedz seksa pakalpojumus par naudu uz ielām), kam ir pozitīvs eksprestests uz C hepatīta (HCV) antivielām aptaujas apkopojums.

Projekta laikā tika veikta testēšana uz C hepatīta antivielām, mērķa grupa – sievietes, kas sniedz seksa pakalpojumus par maksu uz ielām (KSD). Testēšana notika Rīgā un tās apkārtnē, četru mēnešu (2010. gada decembris – 2011. gada marts) laikā. Kopā veikti 120 testi uz HCV, no kuriem 60 gadījumos tika atrastas antivielas pret HCV.

Aptaujātas visas 60 respondentes, kam bija pozitīvs HCV antivielu tests.

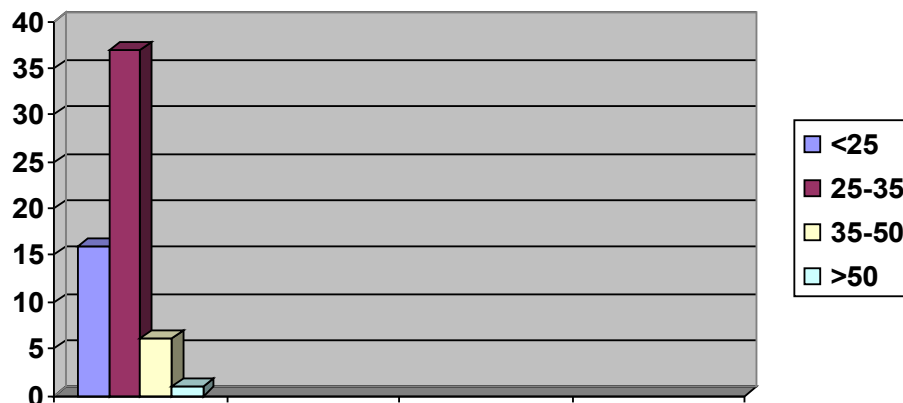
Aptaujas anketu nosacīti var iedalīt blokos:

- vispārīgās ziņas par respondentu,
  - zināšanas par C hepatītu, ārstēšanu, aknu funkciju uzturēšanu,
  - sūdzības par aknu veselību, vēršanās pie ārsta,
  - iespējas veikt apstiprinošo diagnostiku un pieļaujamā maksa par ārstēšanos,
  - pasākumi, kas veicami pašam pacientam un valstij primārajā un sekundārajā profilaksē.
- Lielākais aptaujāto respondentu skaits vecuma ziņā bija no 25 līdz 35 gadiem. Respondentu skaits pēc vecuma atspoguļots tabulā nr 1 un grafikā nr 1.

Tabula nr 1

<25	16	26,7 %	ir jaunākas par 25 gadiem
25-35	37	61,7 %	ir vecumā no 25 līdz 35 gadiem
35-50	6	10 %	ir vecumā no 35 līdz 50 gadiem
>50	1	1,6 %	vecākas par 50 gadiem

Grafiks nr 1

Tabula nr 2

Nav taisīts	53	Starp respondentēm pirmreizēji testu veikušas 53, tas ir 88,3%.
Nezina vietu	7	respondentes jeb 11,7% nezina kur veikušas testu. Skaitļi atspoguļoti tabulā nr 2 un grafikā nr 2.

Grafiks nr 2

Tabula nr 3

<3 gadi	1	Testu uz C hepatītu agrāk veikušas 7 respondentes, visvairāk pirms trīs līdz
3-5 gadi	4	pieciem gadiem - 4 cilvēki jeb 57,1 %. Testa veikšanas laiks atspoguļots
> 5 gadi	2	tabulā nr 3.

Tabula nr 4

Testēšanas iemesls		Par agrākās testēšanas iemeslu nosauc sekojošus
Intravenozā narkotiku lietošana	5	iesmeslus, kas atspoguļoti tabulā nr 4. Visvairāk par
Nedrošs sekss	1	iesmeslu kāpēc veikušas testu nosauca narkotiku
Cits	1	lietošanu intravenozi – 5 respondentes jeb 71,4%.

Tabula nr 5

Kā inficējusies - pašas domas

Intravenozā narkotiku lietošana	51	Tika uzdots jautājums par to, kā pati respondente uzskata, kāds bijis inficēšanās ar C hepatītu veids. Visvairāk respondentšu par iemeslu nosaukušas narkotiku lietošanu - 51 respondente jeb 85%, 6 respondentes jeb 10% nezina inficēšanās veidu.
Tetovējoties	1	
Medicīniski	1	
Nezina	6	
Nav atbildes	1	Skaitļi par inficēšanās veidu atspoguļoti tabulā nr 5.

Tabula nr 6

Vai veiks apstiprinošo diagnostiku?

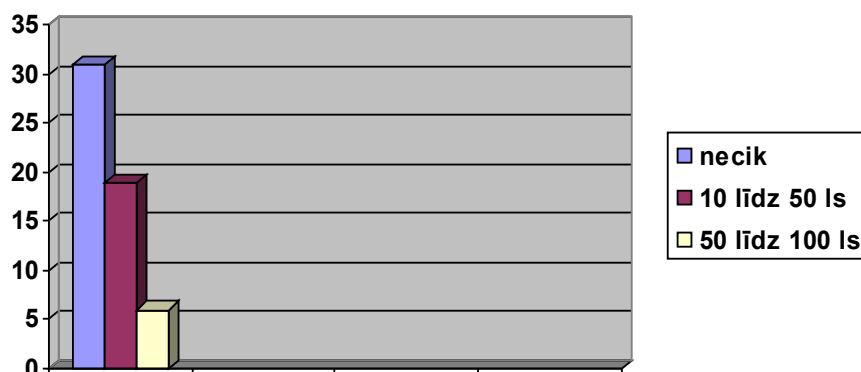
Jā, ar ģimenes ārsta nosūtījumu	49	Uz jautājumu par apstiprinošās diagnostikas veikšanu visvairāk respondentšu atzīmē, ka to veiks ar ģimenes ārsta nosūtījumu - 49 sievietes jeb 81,7%, 1 sieviete jeb 1,6% neveiks apstiprinošo diagnostiku, 7 sievietes jeb 11,7 % atzīmē, ka apmaksās pati diagnostiku pašas. 3 respondentes jeb 5% tic, ka viņām nav C hepatīta. Skaitļi par apstiprinošās diagnostikas veikšanu atspoguļoti tabulā nr 6.
Jā, apmaksās pati	7	
Ticēs, ka nav HCV	3	
Neveiks	1	

Tabula nr 7

Pieļaujamās ārstēšanas izmaksas

Necik	31	Par pieļaujamām izmaksām, ko ir ar mieru segt par savu ārstēšanu, 31 respondente jeb 51,7% atzīmē, ka nav gatavas maksāt, savukārt
10-50 Ls	19	19 jeb 31,7% respondentes atzīmē, ka ir ar mieru maksāt vairāk kā
50-100 Ls	6	10 līdz 50 Ls mēnesī, vairāk kā 100 Ls mēnesī ir ar mieru maksāt
Nav atbildes	4	6 respondentes jeb 10%. Skaitļi par pieļaujamām ārstēšanas izmaksām atspoguļoti tabulā nr 7 un grafikā nr 3.

Grafiks nr 3

Tabula nr 8

Sūdzības par aknu darbību		Uz jautājumu par to, vai ir sūdzības par aknu darbības traucējumiem 52 jeb 86,7% respondentes atbildēja, ka nav. Skaitļi par sūdzībām par
Jā, ir	4	aknu darbību atspoguļoti tabulā nr 8. Pie ārsta vērsušās 4
Nē, nav	52	respondentes. Ārsta ieteikumus spēj izpildīt 1 sieviete, kas ir 25%. 3
Nezina	4	respondentes nav atbildējušas uz šo jautājumu.

Tabula nr 9

Zināšanas par inficēšanos ar C hepatītu riskiem		Uz jautājumu par inficēšanās riskiem, kas norāda uz respondētšu zināšanām par C hepatītu, 39 jeb 65 %
Labas	46	respondētšu zināšanas ir labas. Skaitļi par zināšanu
Vidējas	9	līmeni atspoguļoti tabulā nr 9.
Sliktas	5	

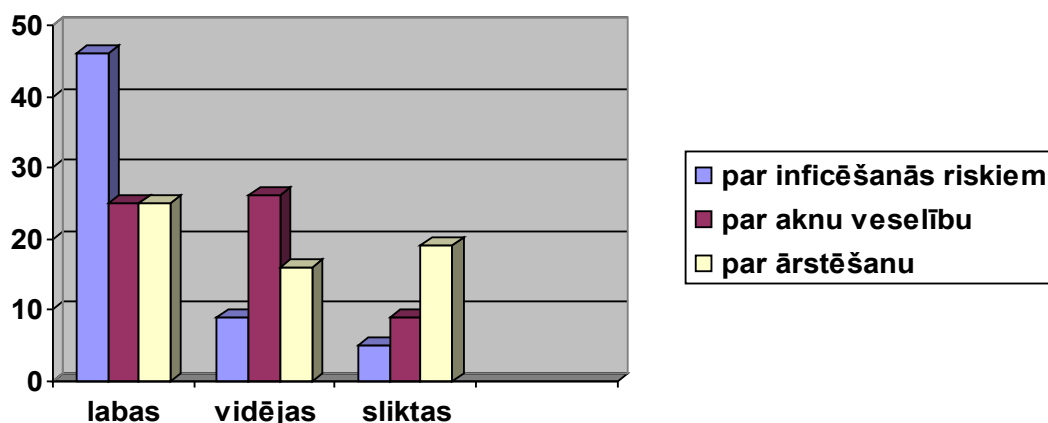
Tabula nr 10

Zināšanas par ārstēšanu		Zināšanas par C hepatīta ārstēšanu 25 jeb 41,7%
Labas	25	respondētšu ir labas, sliktas zināšanas ir 19 jeb 31,7%
Vidējas	16	respondētēm. Skaitļi atspoguļoti tabulā nr 10.
Sliktas	19	

Tabula nr 11

Zināšanas par aknu veselību		Zināšanas par to, kā saglabāt aknu funkcijas 25
Labas	25	respondētēm jeb 41,7% ir labas, gandrīz tikpat 26
Vidējas	26	respondētēm jeb 43,3% ir vidējas. Skaitļi atspoguļoti
Sliktas	9	tabulā nr 11. Zināšanu līmeņi atspoguļoti arī grafikā nr 4.

Grafiks nr 4

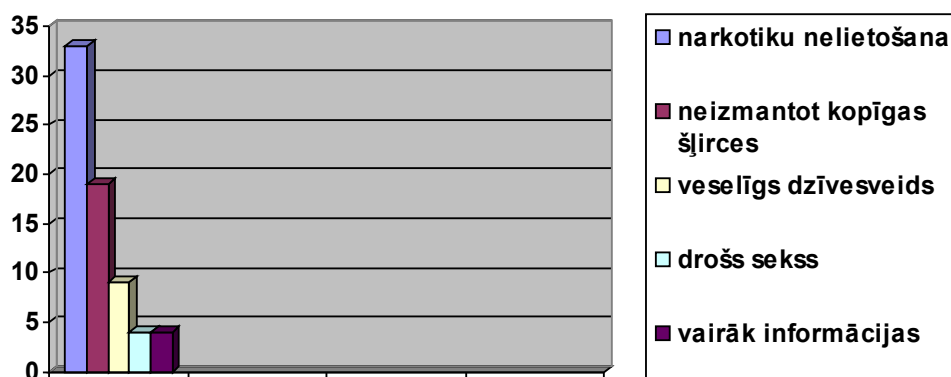
Pie primārās profilakses pasākumiem, kas būtu jāievēro cilvēkam, lai neinficētos ar C hepatītu, tika atzīmēti sekojoši pasākumi - tabulā nr 12:

Tabula nr 12

Veselīgs dzīvesveids	9	Par visefektīvāko 33 respondentes jeb 55%, lai neinficētos
Sava šļirce un tml.	19	ar C hepatītu atzīmē atturēšanos no narkotiku lietošanas.
Nelietot narkotikas	33	Kā otro efektīvāko 19 respondentes jeb 31,7% atzīmē
Bezmaksas šļircu un		neizmantojot kopīgas šļircas narkotiku injicēšanai. Veselīgu
prezervatīvu pieejamība	1	dzīvesveidu par efektīvu profilakses pasākumu atzīmē 9
Vairāk informācijas par		respondentes jeb 15%. Vienāds skaits respondentšu - 4
HCV	4	jeb 6,7% atzīmē drošu seksu, tas ir, lietojot prezervatīvu
Drošs sekss	4	un vairāk informācijas par C hepatītu.

Salīdzinājums atspoguļots grafikā nr 5.

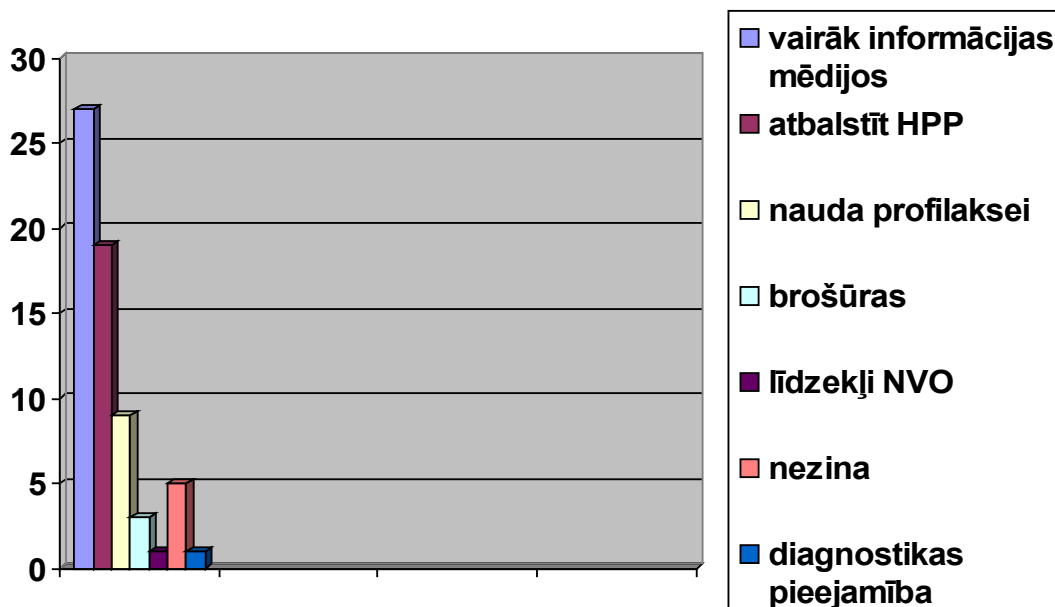
Grafiks nr 5

Tabula nr 13

Vairāk informācijas medijos	27	Par valsts atbildību primārajā profilaksē visvairāk nosauc nepieciešamību vairāk izplatīt informāciju
Atbalstīt HIV profilakses programmas	19	mēdijos par C hepatītu – 27 respondentes jeb 45%.
Izdot brošūras	3	Kā nākošo atzīmē nepieciešamību atbalstīt šļircu
Piešķirt naudu profilaksei	9	maiņas punktus (HPP) - 19 respondentes jeb 31,7%.
Piešķirt līdzekļus NVO	1	To, ka vairāk naudas jāizdala profilaksei uzskata 9
Diagnostikas pieejamība	1	respondentes jeb 15%. Skaitļi atspoguļoti tabulā nr
Nezina	5	13 un grafikā nr 6.

Grafiks nr 6

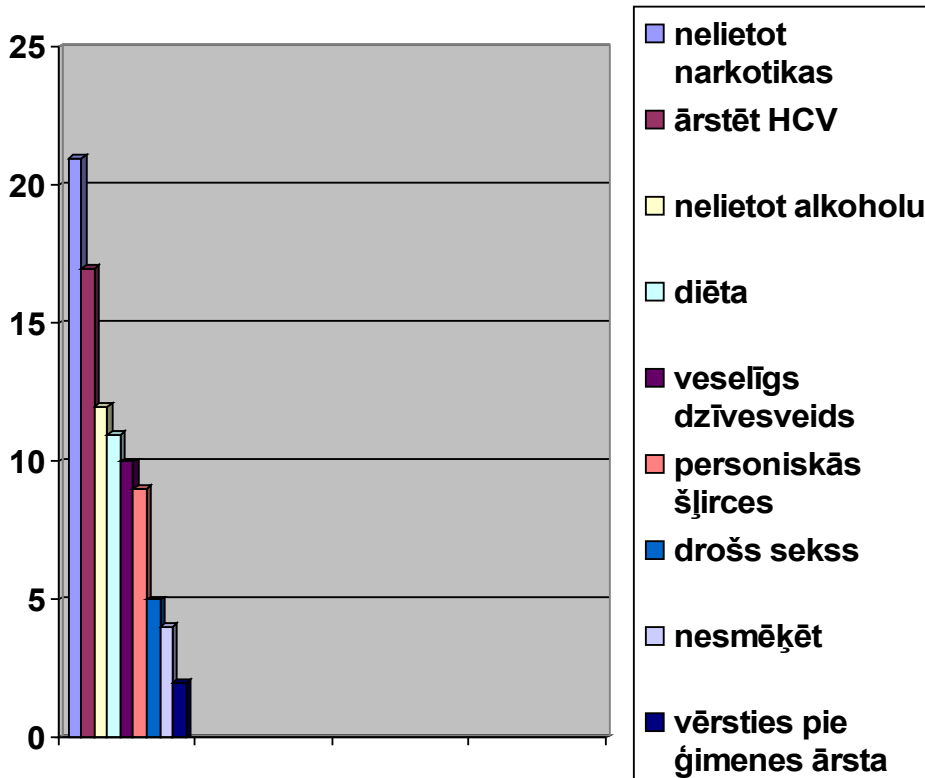

Pie sekundārās profilakses, tas ir, kas būtu jādara ar C hepatītu inficētam cilvēkam pašam, lai saglabātu veselību, visvairāk – 21 respondente jeb 35% atzīmēja atturēšanos no narkotiku lietošanas. 17 respondentes jeb 28,3% uzskata, ka nepieciešams ārstēt HCV. 12 respondentes jeb 20% domā, ka nevajadzētu lietot alkoholu. 10 respondentes jeb 16,7% atzīmē, ka jāievēro veselīgs dzīvesveids. 9 respondentes jeb 15% norāda, ka intravenozai narkotiku ievadīšanai jāizmanto tikai savas šļirces. 4 respondentes jeb 6,7% domā, ka nevajadzētu smēķēt. 5 respondentes jeb 8,3% norāda, ka seksa laikā jāizmanto prezervatīvs. 2 respondentes jeb 3,3% domā, ka jāvēršas pie ģimenes ārsta. Skaitļi atspoguļoti tabulā nr 14 un grafikā nr 7.

Tabula nr 14

Nelietot alkoholu	12
Nelietot narkotikas	21
Veselīgs dzīvesveids	10
Dieta, veselīgs uzturs	11
Personiskās šļirces	9
Nesmēķēt	4
Drošs sekss	5
Ārstēt HCV	17
Vērsties pie ģimenes ārsta	2

Grafiks nr 7

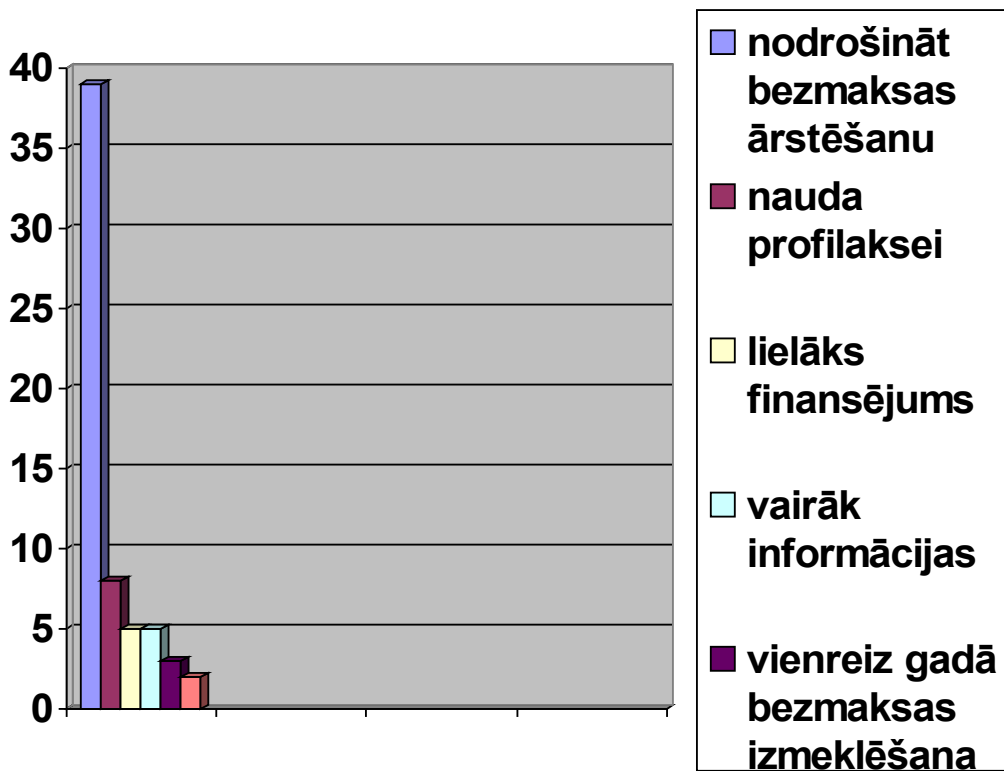

Pie sekundārās profilakses, tas ir, kas būtu jā dara valstij, lai palīdzētu inficētajiem ar C hepatītu saglabāt veselību, visvairāk 39 respondentes jeb 65% atzīmē, ka būtu jānodrošina bezmaksas ārstēšana. 8 respondentes jeb 13,3% uzskata, ka būtu jāpiešķir līdzekļi profilaksei. 5 respondentes jeb 8,3% domā, ka būtu jāpiešķir lielāks finansējums nenorādot tieši kam, tikpat uzskata, ka būtu nepieciešami vairāk šļircu maiņas punktu. 2 respondentes jeb 3,3% uzskata, ka vajadzētu vienu reizi gadā bezmaksas pārbaudi pie ģimenes ārsta. Skaitļi atspoguļoti tabulā nr 15 un grafikā nr 8.

Tabula nr 15

Lielāks finansējums	5
Nodrošināt bezmaksas ārstēšanu	39
Nauda profilaksei	8
Vairāk informācijas	5
Vairāk HPP punktu	2
Vienu reizi gadā bezmaksas izmeklēšana	3

Grafiks nr 8

Secinājumi

- No 120 veiktajiem antivielu testiem, 60 jeb 50% bija pozitīvi, kas liecina par augstu C hepatīta izplatības līmeni komerciālā seksa pakalpojumu sniedzēju uz ielām vidū.
- Lielais pirmreizēji veikto eksprestestu skaits – 88,3% - liecina par šāda pakalpojuma nepieciešamību un aktualitāti šai mērķa grupai.
- Vecuma ziņā ir atbilstoši tas, ka seksa pakalpojumus par naudu visvairāk sniedz tieši sievietes vecuma grupā no 25 līdz 35 gadiem, tāpēc arī šī ir vislielākā respondentu grupa.
- Tas, ka no 11,7% respondentu, kuras iepriekš veikušas testu uz C hepatītu, bet neatceras vietu, kur to veikušas, liecina par to, ka šim testam netika pievērsta īpaša uzmanība.
- Interesanti, ka nedrošu seksu, tas ir, seksu bez prezervatīva izmantošanas, kā iemeslu testa uz C hepatīta veikšanai ir nosaukusi tikai viena sieviete.
- Par visticamāko iemeslu, kāds bijis inficēšanai ar C hepatītu vislielākais respondentu skaits (85%) nosauc intravenozo narkotiku lietošanu, kas apliecina vispārējo pieņēmumu, ka vislielāko inficēto ar C hepatītu skaitu sastāda intravenozo narkotiku lietotāji.
- Pozitīvi vērtējams fakts, ka apstiprinošo diagnostiku veiks ar ģimenes ārsta nosūtījumu 81,7% sieviešu, kas liecina, pirmkārt, ka šīm sievietēm ir ģimenes ārsts, otrkārt, ka viņas tam uzticas.
- Par pieļaujamām ārstēšanās izmaksām visvairāk respondentu (51,7%) nevēlas maksāt, 31,7% ir gatavas maksāt no 10 līdz 50 Ls mēnesī un vēl 10% no 50 līdz 100 Ls, kas liecina par viņu vēlmi un gatavību nelielu ienākumu daļu atlicināt ārstēšanai.
- Tikai 4 sievietes (6,7%) atzīmē, ka viņām ir sūdzības par aknu darbību, kas liecina par C hepatīta bezsimptomu norises gaitu. Jāatzīmē, ka visas četras vērsušās pie ārsta un tikai viena spēj izpildīt ārsta norādījumus, kas liecina par augstu nelīdzestību..
- Zināšanas par C hepatītu, ārstēšanu, aknu darbību respondentēm ir samērā labas, kas tomēr nav viņas pasargājis no inficēšanās.
- No primārās profilakses pasākumiem pašiem cilvēkiem par visefektīvāko tiek nosaukta atturēšanās no narkotiku lietošanas un sava narkotiku injicēšanas instrumentārija lietošana (86,7%), kas liecina par augstu informētības pakāpi par inficēšanās riskiem šo respondentu vidū.

- Par valsts atbildību primārajā profilaksē atzīmē sniegt vairāk informācijas medijos un izdot brošūras (50%). Samērā liels skaits (31,7%) atzina nepieciešamību atbalstīt šļircu maiņas punktus (HIV profilakses programmas), kur varētu gan saņemt tīras šļircas, gan informāciju. Tas liecina par šo respondentšu izpratni par to cik nozīmīga ir informācija.
- Pie sekundārās profilakses pasākumiem pašam cilvēkam, lai saglabātu veselību, vislielākais skaits atzīmē atturēšanos no narkotiku un alkohola lietošanas, kas apliecina labo zināšanu līmeni šajā respondentšu grupā. Savukārt tikai 8,3% atzīmē, ka seksa laikā jālieto prezervatīvs, kas vedina domāt par inficēšanās ar HIV iespējamību KSD vidē.
- Par valsts atbildību visvairāk (65%) nosauc bezmaksas ārstēšanas nodrošināšanu, kas arī sasauca ar zemo nosaukto iespējamo līdzmaksājuma summu.

Rekomendācijas

- Jāveic un jāuzlabo informatīvais un izglītojošais darbs vispārējā populācijā.
- Jāveic un jāuzlabo informatīvais un izglītojošais darbs augstam inficēšanās riskam pakļautās mērķa grupās - KSD, IVNL.
- Valsts iestādēm būtu jāveic intensīvāks primārās un sekundārās profilakses darbs, iesaistot tajā plašsaziņas līdzekļus, nevalstiskās organizācijas.
- Jāpaplašina un jāuzlabo zema sliekšņa centru / Hiv profilakses programmu darbība.
- Jāizstrādā un jārealizē integrēta STS, HIV, C hepatīta profilakses programma augstam inficēšanās riskam pakļautām grupām – KSD, IVNL.
- Veikt šo iedzīvotāju grupu diagnostiku uz C hepatītu par valsts līdzekļiem.
- Ieviest testēšanu uz C hepatīta antivielām vienu reizi gadā visiem valsts iedzīvotājiem par valsts līdzekļiem.

Biedrība "Apvienība HIV.LV", 2011. gada aprīlis